

451581

Imprimat legal. 1 SEP. 1926

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 32

8

AUGUST

1926

In acest număr: *Teama de dictatură de Alexandru Hodoș; Gânduri triste, poezie de Ecaterina Pitiș; Cântec, poezie de Iustin Ilieșiu; Mama, poezie de C. Argintaru; Epoca tipografică de T. Arghezi; Pe apa Argeșului de I. Boteni; Românii ardeleni în Franța de Corneliu Codarcea; Pedeapsa lui conu Costache de Vladimir Nicoară; Săptămâna Literară: Țara de dincolo de negură, Nuvelele lui Ion Slavici, Romanul lui Vlahuță, „Transilvania“, Literatura contra alcoolismului de D. I. Cucu; Insemnări: Ce nu știe „Adevărul“! Cucoanele minoritare ne declară războiu, Domnia eroarei, Desperarea lui Titus, „Noi, cei dela...“ etc. etc.*

CLUJ

REDACTIA SI ADMINISTRATIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Teama de dictatură

Cine își aruncă astăzi cu luare aminte privirea peste frământarea vulcanică a Europei întregi, nu poate să nu vadă și nu poate să nu înțeleagă că sufletul bătrânului nostru Continent, răscolit de cutremurul ultimului război, se găsește la o dureroasă răspântie. Sociologi și istorici de valoare, cum ar fi de pildă d. G. Ferrero, au căutat să descifreze toate tainele acestei profunde crize de orientare morală, în desfășurarea căreia nu joacă numai politica un rol de răspundere. Pricinile răului sunt mult mai încurcate, și fără îndoială, tocmai de aceea e nevoie de ajutorul erudiției și al analizei filosofice, pentru a le limpezi la lumina abia pîlpâitoare a unor adevăruri noi.

Dar, dintre toate dezorientările prezente ale cugetului european, de pe urma cărora se trudesă să tragă foloase atâți propagandiști interesați ai unei evanghelii sociale mincinoase, tot vechia problemă a drepturilor și îndatoririlor cetățenești e aceea care produce mai multă confuzie și dă loc la mai multe încurcături. Până la 1914, anul de răsturnare a unor așezări politice cari păreau imutabile, am trăit cu toții în convingerea, că singurul câștig real pe seama fericirii popoarelor, și unica lor temelie de organizare colectivă, erau generoasele principii de dreptate, de libertate și de frăție, ale Revoluției franceze. În treaga omenire trăia pe atunci subt vraja *democrației* și suferea prestigiul *parlamentarismului*, cele două așezăminte cari apăreau, îmbinate, ca cea mai de seamă garanție a progresului și a civilizației. Atât de mult credeam în puterea făcătoare de minuni a acestor postulate consacrate încât ne obișnuisem să judecăm drepturile la existență ale fiecărui stat în parte, după cum acesta se supunea sau nu, poruncilor acelei vremi.

Astăzi, trebuie să recunoaștem cu toții, credințele de altădată nu ne mai potolesc. Plutește în aer, pretutindeni, o dorință după ceva

nou. Vechile altare s-au prăbușit de-alungul câmpurilor de bătae. Tot câștidul spiritual al celor două veacuri din urmă a fost răvășit de glasul tunurilor. Suntem la răscruce, în bătaia tuturor vânturilor, chinuți de îndoieli fără număr, cu ochii rătăciți, în căutarea unui alt drum. Rețeta democrației nu mai inspiră destulă încredere, căci complicata ei compoziție n-a adus nicăeri dorita lămurire. Iar jocul de scenă al parlamentarismului a produs până acum atâta zăpăceală, încât s-a nămolit în vorbărie deșartă.

În acest vălmășag tulbure de deziluzii și de întrebări, nu e nicio mirare, că au năvălit de toate părțile vorbăreții neguțători de fericire, după cum e foarte firesc, ca printre ei să se fi strecurat mulți șarlatani. Triumful, desigur vremelnic, a fost pe-alocuri al demagogiei amăgitoare. Suferința crede ușor în orice soi de făgăduieli. Cu atât mai dureroasă a fost, însă, trezirea la realitate. Sentimentul de a fi fost înșelat e alcătuit din desgust, rușine și indignare. Te trezești, cu atât mai nehotărât, cu atât mai trist și cu atât mai neîncrezător. Unde să mai descoperi adevărul?

Două mari orientări și-au săpat, totuși, alvie adâncă în haosul actual al Europei. Două concepții și-au făcut loc de-alungul ezitărilor generale. Două stele polare ne chiamă spre ele: *Roma* și *Moscova*. Sunt unicele încercări complect cristalizate pentru a înlocui o lume îmbătrânită de eresuri, cu o formulă nouă de viață. Doctrina nebuloasă a bolșevismului moscovit, semănător de ruină, și disciplina severă a fascismului italian, regenerator hotărât al ideii naționale. Amândouă se sprijinesc, n-am putea să spunem dacă numai întâmplător, pe *dictatură*.

În Rusia răposatului Lenin, — singura căpetenie sovietică de pe urma căreia ne-am ales cu un început de clădire doctrinară, — dictatura s'a proclamat în numele unei clase sociale și e practică de o categorie proaspătă de profitori lacomi, de o nouă pătură conducătoare, însetată de avere și de sânge, care cu o mare poftă de a stăpâni și de a exploata naivitatea mulțimei, s-a instalat în palatele aristocrației țăriste. Privind acest spectacol al unei autocrații cu mai multe capete, care vine să înlocuiască o autocrație cu un singur cap, te simți îndemnat să întrebi: ce s-a schimbat aci? Numai fațada? Așa s-ar părea, la prima vedere, dar o anumită împrejurare înrăutățește și mai adânc starea reală a lucrurilor. Dictatura bolșevică se exercită în numele *unei singure clase sociale*. Această aparență are nevoie să fie salvată în fiecare moment. Uzurpatorii sunt și ei datori, pentru propria lor siguranță, să ia anumite măsuri de apărare, justificând astfel stăpânirea despotică pe care o dețin. De aceea dictatura bolșevică, pretextând că e „a proletariatului”, e o tiranie crudă și sângeroasă, întemeiată exclusiv pe setea oarbă de răzbunare a claselor muncitorești. Și nici măcar nu se poate spune, că această sete de răzbunare s-a deslănțuit în chip logic, de vreme ce din mila fostului șef al Cekei dala Moscova, Felix Djerdjinski, acum un stârv de nimeni regretat, au fost trimiși la moarte câteva sute de mii de țărani, muncitorii istoviți ai pământului, față de cari cu greu s-ar putea învoca motivele urei împotriva infamei burghezii exploataoare.

Dictatura, zisă „a proletariatului“, n'a fost împinsă la aceste crime numai pentru a triumfa asupra primelor obstacole pe cari le-a întâlnit în cale. Ea nu se menține nici acum, și nu va reuși să trăiască mai departe, decât tot cu prin omor și prin teroare. O clasă socială nu reușește să-și impună voința de dominație asupra celorlalte clase, urmărind în mod exclusiv revendicările sale egoiste decât cu ajutorul fricei și al osândirilor la moarte. Plutonul de execuție, ștreangul sau ghilotina sunt nevoite să funcționeze neconținut, pentru stăpînirea fiecărei nesupunerii și pentru prevenirea oricărei tentative de eliberare din partea claselor, al căror cuvânt nu e luat în seamă, și ale căror interese vitale sunt disprețuite. Așa se explică pentruce, împotrivirea țărânilor ruse față de experiențele programatice ale Sovietului din Moscova, care hotărâse de la început comunizarea produselor agricole, a secerat nenumărate vieți omenești, și nu mai încapă în doi lei, că domnii bolșevici n-ar fi cedat, după cum au făcut-o, după trista experiență a foamei, dacă, de fapt, n'ar fi fost grav amenințați în însăși existența lor politică. Farmecul lumesc al puterii, și pentru acești floroși sectari, e ceva mai dulce decât puritatea ideologică a doctrinei...

Dictatura fascistă, dimpotrivă, nu se sprijinește numai pe interesele economice sau pe resentimentele încărcate de violență ale unei singure clase sociale. În privința aceasta, e destul de grăitor faptul, că la cunoscuta acțiune de stăpînire a comunismului în Italia au luat parte numeroși muncitori, cari nu vedeau nici de cum un pericol pentru ei în victoria deplină a fascismului. Și au avut dreptate să judece așa, căci dictatura acestei mișcări de renaștere națională, instalată la cârma țării tocmai pentru a înlătura perspectiva unei dictaturi „a proletariatului“, nu s'a făcut vinovată de niciun gest neuman împotriva adversarilor ei. Cele câteva sticle de unt de recină, administrate agenților comuniști, au avut caracterul unei glume nevinovate, față de condamnările la moarte în masă, operată pe teritoriul Republicii roșii, din porunca stăpînitorilor acesteia; iar asasinarea socialistului Matteotti a rămas un incident dramatic izolat, pe care „Ducele“ nu l'a aprobat niciodată.

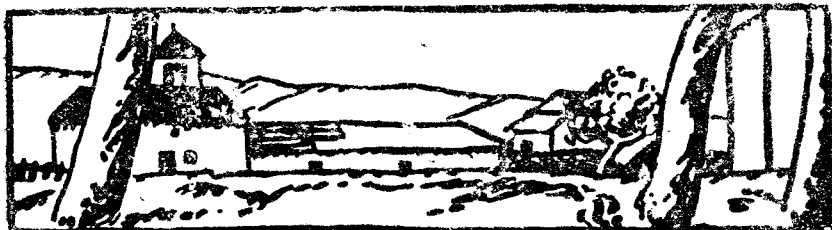
Dictatura lui Mussolini are evident, un pronunțat caracter personal. Dar tocmai de aceea, fiindcă autoritatea lui nu se reazimă pe aprobarea vreunei adunări constituite în soviet, și pentru că puterea pe care o deține nu e pusă în serviciul unei singure categorii sociale, dictatura pe care o suportă Italia n'are un caracter vindicativ, ci tinde, dimpotrivă, la o armonizare a tuturor intereselor națiunii. Mussolini guvernează astfel, cu depline puteri de a face binele poporului său, în numele *ideii naționale*. Această guvernare se întemeiază pe încrederea *mărturisită*, nu numai *presupusă*, a mulțimei. Dictatura fascistă, ori cât de ciudat i s'ar părea unui amator de formule consacrate, e o *dictatură populară*. Ea, nu numai că a dat roade excelente, ceea ce s'ar fi putut întâmpla și altfel, dar e acceptată cu însuflețire de o țară, care și-a depus destinele sale în mâini sigure și hotărîte. În chip benevol, națiunea întregă a renunțat la o bună parte din drepturile ei de a se ferici singură, după ce a fost pusă în situația de a-și da seama, că aceste drepturi mai mult o încurcau decât o ajutau.

Pasionații apărători ai falșei democrații dela noi, dintre cari foarte mulți își au strămoșii îngropați pe aiurea, au tunat și au fulgerat mereu împotriva acestui fel de dictatură. E de necrezut, câți adversari are d. Mussolini pe malurile Dâmboviței, și în special pe strada Sărindar! Lenin, mai norocos, nu avea atâția; ba chiar, la moartea lui s'au găsit destule condee entuziaste, cari să deplângă pierderea prea de timpurie a acestui titan al credințelor viitoare. La drept vorbind, nu există decât o *singură* dictatură, de care se tem numiții apărători ai democrației de astăzi. E dictatura care se justifică prin apărarea ideii naționale; dictatura care îmbrățișează interesele națiunii întregi; dictatura primită cu dragă inimă de majoritatea țării; într'un cuvânt dictatura populară.

Are nevoie România, în împrejurările de acum, de o asemenea dictatură? Părerile asupra acestei întrebări pot să fie împărțite. În orice caz, dacă vom fi strânși vreodată în cleștele unei imperioase alternative, oricât de grozav ar striga d. Albert Honigman, al cărui străbunici au murit pe baricadele Bastillei, vom prefera totdeauna dictatura care știe ce vrea anarhiei care nu poate nimic...

ALEXANDRU HODOȘ

Gânduri triste

*Gânduri triste, oboseite
De cutreier fără rost
Bat din aripi somnoroase
Și se'ntorc la adăpost.*

*In chilia lor curată
Vin să doarmă până 'n zori
Și pleca-vor cum plecară
Pân' acum de mii de ori*

*Să'ți colinde pe la geamuri,
Să'ți sărute ochii 'n prag...
N'ai simțit tu niciodată
Că'ți plutesc în jur cu drag?*

*N'ai un zimbet pentru ele? —
Gânduri bune, gânduri, voi,
Veți veni și mâine poate
Iarăși triste înapoi.*

ECATERINA PITIȘ

Cântec

De ce tragi storul pe fereastră — e luna albă ca un crin,
În parcul presărat cu aur s'oprește-un călător străin.

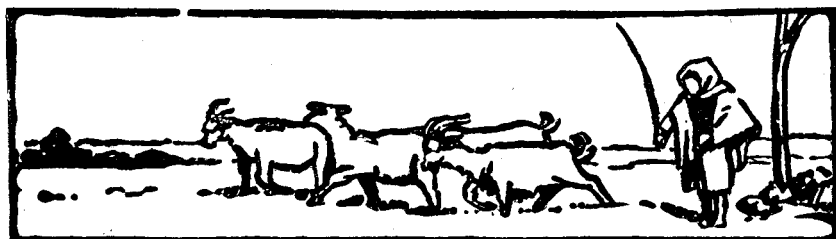
Veghează liniște de peșteri pe pieptul nopții azurii,
Din largurile depărtării vin magistrale simfonii.

De ce tragi storul pe fereastră, de ce nu ești o clipă'n prag —
Potop de raze râd în aer — te chiamă-un călător pribeag,

Cât de superbă-i bolta astăzi: gherghef brodat în mărgărint —
Rugina ploilor e ștearsă și doarme lacul de argint.

O pasăre-a țipat spărlată — parfumul nopții e suav —
De ce tragi storul pe fereastră, s'a sinucis în parc un sclav...

IUSTIN ILIEȘIU

Mama

*Mamă !
Nu știu
De voi putea să fiu
Lângă tine
În clipa când
Durerile te-or sfâșia
Și gândurile te vor răpune,
Că eu voi fi departe,
Făr'afi putea spune
Toată suferința
Și umilința,
Ce-am îndurat
De când am plecat
De-acasă.*

*Era o noapte aspră
Când am eșit pe poartă'n lume,
Sufletul mi-era scaldat în spume
Iar tu cu privirea tremurândă
Mi-ai sărutat fața plâpândă
Și, rezemată de stâlpul porții,
M'ai privit în zarea
Sortii...
Și-apoi
Între noi
A căzut depărtarea...*

*De atunci m'am perindat prin ani!
In calea mea a trebuit mereu
Să sui, prin mărăcini și bolovani,
Prin văi și râpi urcând din greu,
Razele soarelui mă găsiu obosit
Și-adormeam de suferințe dogorât.*

*Viața mea cu rost, sau fără rost,
Așa a fost!
Și-acum,
Rămas în mijloc de drum
Și, știindu-te pe tine în pragul morții
Aș vrea, scumpă mamă,
Să-ți vorbesc,
Să mă spovedesc,
De ce am văzut
Și-am petrecut,
In suferinți
Și umilinți,
Și de toată sfânta mea durere
Ce-am păstrat într'o tăcere
De moarte.
Ascultându-mă înfrigurată
Ca altă dată,
Imi vei ceti destinul și ursita
Ce port
In suflet.
Te voi îmbrățișa
Pentru cea din urmă oară,
Tu vei muri,
Eu voi trăi
Ca mort!...*

C. ARGINTARU

Epoca tipografică

Un literator care manipulează reminiscenta și o desvoltă cu pasiune și a căruia inspirație se găsește întotdeauna pe coloanele unui volum citit, își permite adeseori, imitator întru toate, și tonul predicii de pe Munte. Papagal grotesc, el zboară cu desinvoltură de pe flașnetă pe teatru și îl descoperi, iritat, în interiorul bibliotecii, numărând foile cu ciocul și depunându-și produsul uniform de-alungul treptelor cu cărți.

Reeditând banalitățile clasice și banalizând frumusețile autentice, becul și nobilul lui găinaș n'au încetat să parcurgă stihia literară pe toată curba ei, dela simili-Dumas până la simili-Alexandri, simili-Larchefoucault, chiar simili-Cazzavillau. Și târzlu, după ce a practicat stârpiciunea falacioasă și talentul pentru prosti, lată-l profesând principii și exemplificând învățăminte, cu ajutorul unui ziar de croitorese. Într'o după amiază, în priveliștea lumii, alura lui de actor răsăcărat s'a ivit exuberantă în travesti de profet.

Uitați-vă la mine, învăța îndrumătorul: eu sunt un muncitor și muncesc mai mult decât toți camarazii mei, fără să mă plâng. Dacă ei ar munci pe jumătate sau pe sfert ca mine, ar fi niște cetățeni fericiți. Și muncind peste puterile mele, dau rezultate proporționale, peste puterile mele. Minte și activitatea mea nu refuză nimic. Orice îmi iese în drum, este bun venit și se face literatură, inedită sau nu, indiferent. Inteligența mea nu suferă de maladia cumpănilor și a rezervelor; dimpotrivă, provoc pe toți autorii care plac genului meu de inteligență, să colaboreze cu mine, nu arunc nimic, nu renunț la nimic, păstrez totul și dau la tipar. Bibliografia mea devine considerabilă.

Adevărul este că există o muncă și o muncă literară de un soi anumit. Inconștientă la cei mai mulți, operația interioară a muncii poate să fie lucid sistematizată și comparată printre industrii. Orice Român poate deveni un romanț, un dramă, un autor de teatru, la fel cu mille de asemenea exemplare, și poate și sleite continuu în Franța,

în Germania și pretutindeni. Dacă râvnește într'adevăr la o categorie literară, nimeni nu-l va împiedeca să între în seril. Autorii se nasc din sămânță, ca ridichile și fasolea: consumația lor e zilnic cerută. La masă, în librărie și la teatru aceeași oameni se ospătează pentru necesitățile curente ale stomacului gol și ale creierului gol, care cer să fie ocupate. Restaurantul și fizic și intelectual întreține ziua succesivă, listele de bucate se repetă, cu variantele minore ale unui sos mai izbit decât altul, de jur împrejurul aceluiaș legume — întocmai ca listele de cărți.

Pentru a fi scriitor nu este nevoie de nici-o vocațiune. Cu 20 de volume citite odată, te faci autor. Citindu-le de câte trei ori, devii dibaci în manevrarea șireticului literar și capeți o ținută și chiar o mare obrăznicie. De altfel, proba o dă istoria tiparului: înmulțirea copiei a sporit numărul autorilor; înmulțirea tipografiilor s'a tradus printr'un randament literar egal. Orașul Craiova își datorește mișcarea literară actuală, celor trei sau două tipografii mari înființate recent. Până de curând, Oltenii s'a crezut că sunt numai precupeți milionari: ei au dovedit că sunt și literați, tot felul de literați, nuveliști, dramaturgi și poeți. În jurul rotativelor americane și germane s'au născut zeci de mii de ziariști și de prozatori, plus poeții respectivi. Lectura constituie cea mai caracteristică epidemie. După cum tifosul răspân-dește tifos, literatura generează literatură. Acum 20 de ani, micile tipografii puține din țară nu fuseseră în stare să servească de academii literare; numărul scriitorilor era încă foarte mic. Priviți acum: o splendidă efiorecență și genurile reprezentate în complectul lor, dacă nu totdeauna în unul și acelaș unic individ, în rândurile adânci ale meșterilor de literatură.

Aceluiaș consumator cititor, care mănâncă de 3 ori pe zi și citește, îi trebuie însă determinată noțiunea că literatura de întreținere, strict industrială și tipografică, nu este literatura de dinaintea invenției tiparului și că dacă în cecece privește legumele, varietatea lor s'a oprit la câteva tipuri ale naturii, perfecționate câteodată cu o nuanță de rezultat horticol; în literatură, individualitățile, originalitatea, sunt spontan mai bogate și se iscă subț ochii noștri. Trebuie învățat cititorul, care simte totuș acest lucru, că literatura de consumație, creată pentru tipografie, nu interesează nici geniul național nici cultura și că trebuie lăsată să se strecoare fără prestigiu, ca zincografia în raport cu pictura, prin mașini, librării, chioscuri și teatre.

Munca, de pe urma căreia se obțin cărți, este necesară, ca o robie acceptată pentru obținerea unei contravalori de specie încălțăminte, a costumului, a mănușilor și a circulației, dar acest bou înjugat al inteligenței nu se poate în niciun caz și în nicio epocă asimila cu invențiunea, altă muncă, probabil, dar o auto-muncă, de germinațiune, o muncă a leueviei. Munca a fost întotdeauna admirabilă și a procurat farmece de ordin practic numeroase, însă ea constituie geniul oamenilor numeroși, servitorii disciplinați ai inventatorilor. În artă, a

munci în sensul agresiv și despotic al acestui cuvânt consolator de mari insuficiențe, este a fi aproape nul.

Ce poate da munca literară? Cincizeci de cărți? Ei bine, niciun autor de cincizeci de cărți, fie el Balzac, nu poate fi acuzat că a izbutit să-și concentreze puterea lui originală într'o singură carte și concesiile consimțite tipografiei l-au silit să se risipească în propria-i grădină ca un polen nehotărît, care arată numai ce ar fi putut realiza artistul într'o floare, cu o voință lineară și cu o abstracție de sine dărză. Iată de ce alături de scriitorul de rând, excitat de vanități, aglomerat de sine însuș, exploatator al unei zone interzise, trăiește concepția suferinței artistice și a scriitorului anahoret. Atare au fost și cei mai buni artiști ai cuvântului românesc, ca Eminescu.

Tipografului, scriitorul poate să-i fie dator o sumedenie de manuscrise. Limbii, poetul îi datorește o carte de versuri. Prozatorul, o carte. O singură carte. O carte originală.

Restul e înstituit de arte grafice și editură.

T. ARGHEZI

Pe apa Argeșelului

(Din povestirea „Hanul lui Tunet“)

În satul Vârtop de pe apa Argeșelului vin vara câteva familii din București, să petreacă la aer curat. Gârla curge repede pe albia de pietre albe și printre malurile umbrite de anini și sălcii.

De-o parte dealul Goargășului, Dîlșorul de alta, apără valea râului de vânturi aspre. Mestecenii fac coroană de verdeață până sus, de unde începe pădurea cu tufe de smeură prin lăstarii creșcuți.

Satul are case mari în uliță, nu e așa departe de oraș și poștă în fiecare zi.

Bătrânul Pascu, pensionar, fost funcționar la finanțe, vine cu băiatul Mihail și cu două fete: una Memi, înaltă, slabă, cu ochii șterși, ocupată, când ese pe drum, să oprească copii și să le împartă câteun ban de nichel; alta Veri, cu ochi negri, cu speranța de măritat încă nepierdută, având figura proaspătă, cu toate cearcănele de pe obraz, în josul ochilor.

Mai vine căpitanul Constantinescu cu nevasta și o nepoată Anghela: un drăcușor de fată cu coada pe spate. Când ese la plimbare pe sub amiază cu o carte în mână, copiii se țin după ea pe prundul gârlei și uită să trosnească din bice.

— Mă...! Cocoana aia mă ia pe mine!

— Ba, pe minel răspunde altul.

Și din asta nu e greu să-î vezi grămădiți pe iarbă, care va fi învingător.

Locul de întâlnire pentru toți e la hanul lui Tunet, pe șoseaua Nămăeștilor, împrejurul unei mese cu fața albă.

Așteptând să vie cocoana Evdochia, căpitanul bate cu pumnul în masă și strigă poruncitor, ca la cazarmă.

— He! Negustor...! băutură rece și scaune pe aici!

În așteptare trage din mustața dreaptă și aduce chipiul pe sprâncenă.

Pe urmă se adresează bătrânului:

— Cum ai petrecut azinoapte, nene Pascule?

— Bine... bine, căpitane.

Bătrânul Pascu ridică sprâncenele aducând paharul la gură și bea juică cu sifon. Ii venise d-lui în minte combinația asta și stăruiește că băutura e foarte gustoasă.

— Da' Mihail nu se vede? urmează căpitanul.

— Doarme după bae. Trebuie să vie, când o începe hora.

— Aș fi vrut să-l văd înaintea, nene Pascule, să facem puțină miliție, să văd ce soldat e el! Cum e azi sărbătoare, fetele astea la horă te ocupă tot timpul.

La vremea jocului hangiu! așază scaune sub nucul răcoros din curte. Lumea se face roată pentru privit.

Pascu stă pe scaunul cel lung, în cap. Când sosește Mihail îmbrăcat soldățește, căpitanul se așază lângă Pascu, făcând loc și lui Mihail, cu care avea de vorbit.

Memi, după ce încearcă să facă pomană cu bănușii mici, se retrage pe un scaun mai la o parte și are figura supărată. Acum copilașii refuză banii de nichel, pentru că n'au nicio valoare la târguială.

Veri stă lângă Angelă, dar aceasta n'are astâmpăr: ascultase de sfatul „țaii Evdochia” și era mai mult amestecată printre fetele de țară.

Cocoana Evdochia le laudase satul și pozițiile și ceilalți erau oarecum invitații „țaii” Evdochia, cum îi spuneau în familie.

Dumneaei vine mai de vreme și întârziează până către sfârșitul toamnei în Vârtop, unde are casă și un petec de moșie.

Venind des, a prins felul de vorbire al nevestelor și îi place să stea la sfat cu ele. Cunoaște pe nume până și copilașii, cari se joacă în praf.

Căutând să străbată prin mulțimea adunată împrejurul horei, cocoana Evdochia dă cu ochii de Marghioloala Mantului.

Femeia stă mai la o parte. Nu vrea să se îndese la vorbă, dar i-ar fi părut rău, dacă cocoana Evdochia ar fi trecut, fără să-i dea mâna.

— Ce mai faci, Marghiolișo?

— Bine, coconiță, vă sărutăm mâna!

— Sănătoasă...! Voinică...!

— Sănătoasă...! Mulțumim lui Dumnezeu!

Cocoana Evdochia bagă de seamă, că Marghiolișă este legată cu tistimelul peste frunte, în semn de doliu și întreabă mlrătă:

— De ce te porți legată peste frunte, Marghiolișo?

— Cum să mă mai port, cocoană dragă? Numai unul Dumnezeu știe ce e în sufletul meu!

Zicând acestea femeia, mai de întristare, mai de ochii lumii, o dă în plâns înecat.

Cocoana Evdochia își aduce aminte de moartea neașteptată a lui Mantu și încearcă să schimbe vorba;

— Nu te mai întrista, dragă...! Copiii ce-ți mai fac?

— Bine, z'ise femeia potolindu-se. Pe băiat l'am luat dela liceu și fata e p'aci. O s'o vedeți la joc.

— Cu hanul ce ați făcut?

— Il ține băiatul ăsta, cum dă Dumnezeu, dar n'am luat de mult nicio chirie.

— Cât a stat la mine, îl țineam de scurt pe Nălcă, dar dacă n'a vrut să urmeze...

Cocoana Evdochia se grăbește să ajungă la grupul care o aștepta și vrea să încheie vorba aci.

— Casa din uliță tot așa frumoasă e?

— Să poftiți s'o vedeți, cocoană Evdochio! Veniți și pe la noi!

— Venim Marghiolișo, venim!

Zicând acestea cocoana Evdochia își ia loc pe scaun sub umbra nucului.

Lăutarul cântă în mijloc și flăcăii se fac roată împrejur.

Câte unul bate tare pământul, se saltă în sus și îi e necaz, că nu răsună iarba verde de sub nuc ca podeala din Han.

Fetele sunt în picioare. Mamele stau pe bănci de lemn și vorbesc încet, pe la spatele fetelor, de cine știe ce năvădeli și ițe. Ele uită parcă de hora, care rămăue veșnic tânără și leagănă cu ea în tactul jocului aceleași visuri de tinerețe netrăită și dornică.

Fetele trecute de cincisprezece ani, cu pieptul crescut sfios sub râuri ciupagului, cu mișcări stângace, cu teama de a se uita prea mult într'o parte, cu rușinoasa plecare a ochilor în jos, cu sângele gata să năvălească în obraz la cea mai mică vorbă, cu găteala scumpă, migăloasă, lucrată în toate păsările până noaptea târziu... așteaptă în picioare să le vie rândul la joc.

Când ridică ochii și clipește câteuna din gene, lumea se uită lacomă și bărbații fac socoteli...

— Frumoasă se face asta!

— Uite, că Nae al Nițului a fost având fată mare!

— Dar ochenata de colo cu sprâncenele arcuite!

— Să mai crească și pe urmă să vezi!

Căpitanul cu aer de „superior” spune încet lui Mihail:

— Măi, soldat, n'auzi? Uite-te la asta... Asta care s'a prins acum în joc!

— Care? răspunde Mihail cu glasul ostenit.

El nu prea se uită la hora și nu văzuse fata, pe care o fixa căpitanul. Se gândea, cine știe unde.

Cocoana Evdochia recunoaște pe fata lui Mantu și tot grupul se adună împrejurul ei, când începe vorbind misterios, să povestească tot ce știa despre Ilie Mantu, despre Marghiola... Când vine vorba de Florica, dă căpitanul un cot lui Mihail:

— Soldat, n'auzi?

Cocoana Evdochia urmează fără să ție seama de întrerupere și laudă mult pe fata Mantului. Pe urmă închee:

— Cu asta să faceți cunoștință, fetelor!

Angela, svânturată cum era, ca să arate că ascultă de sfat, se prinde repede în joc, tocmai lângă Florica Mantului.

Lumea începe să aplaude. Atras de sgomo! acum se uită bine și Mihail. Lângă Angela vede o fată în adevăr frumoasă.

Florica Mantului avea părul ca mătasea porumbului, ochii albaștri, gurița mică și când râdea apăreau rânduri de dinți albi. Ținea

capul aplecat puțin pe stânga, se uita blând peste lume, când n'avea ochii în jos și la jocul „de-doi“ abia atingea pământul cu vârful picioarelor.

La îmbrăcămintă dovedea mult gust în alegerea culorilor și avea ceva care atrăgea atenția, ceva deosebit, nobil... în toată înfățișarea. Mihail a privit-o lung. A încercat să se uite în altă parte, dar ochii i se îndreptau tot spre horă.

Nu întâlnise el așa chip de fată prin toată străinătatea, unde petrecuse trei ani.

Marghioala simțind că e vorba de fata ei, își face loc prin lume și se apropie de scaunul cocoanei Evdochia.

Când îi vine bine, îi spune ceva la ureche, uitându-se cu mândrie către sătence.

Era o repetare a invitației, la care cocoana Evdochia răspunde zâmbind:

— Bine, bine!

Când lăutarul a încetat cântecul, Angela a adus fata de mână și a prezentat-o:

— Florica Mantul!

Florica dă mâna cu curaj și nu se sfiește nici chiar de Mihail, care se ridică repede de pe scaun și răspunde cu toată politețea.

Meri se scoală de pe scaun și îi zice lui Mihail:

— Mergem?

Veri numai așteaptă și pornește pe drum.

Cum hora era mai pe isprăvite, o pornesc toți pe drum în sus printre rândurile de case albe.

Angela și Florica s'au împrietenit. Ele merg de braț.

Bătrânul Pascu se apropie de ele și vrând să afie prețul monedelor de aur dela gât, tot pipăie salba fetei.

Căpitanul vorbește cu Mihail. În urmă vine cocoana Evdochia tainind încet cu Marghioala Mantului.

Cocoana Evdochia înaintează pe drum ferindu-și de praf rochia neagră, închizând și deschizând umbrela, după cum trece pe la soare, sau pe la umbră. Când și când ridică din spata stângă, unde o ține un afurisit de junghiu.

Când ajung în dreptul porții lor, Florica poștește boerii în curte, întâmpinându-i cu vorbele:

— Acu', să credeți și d-voastră! La noi... ca la țară.

Invitații se urcă pe sală și Florica îi poștește să șadă:

— Luați loc, stați pe scaune!

— Stăm, stăm... spune căpitanul luând scaunul în primire și invitând pe cellalți să facă la fel.

Fetele se uită mirate la giastrele de flori și Mihail se plimbă pe sală cu ochi cercetători.

Florica urmărește mișcările și se adresează domnișoarelor:

— Nu prea sunt îngrijite, biete de flori!

Văzând că Mihail tot nu și-a ales loc, îl invită încă odată.

— Poate nu vă place la noi, domnule Mihail! Vă rog să stați puțin.

Zicând acestea pleacă singură pe scară și se întoarce repede purtând pe o tavă pahare cu apă rece și cât-o dulceață.

După vorbele obișnuite de rămas bun, au pornit spre casă și domnișoarele apreciau:

— Ai văzut, Veri, ce păr!

— Da, dragă! Dar mâna? Ce mâna mică și curată!

Căpitanul, cu Mihail avea ce avea:

— E, Mihai, ce zici? Bombonica asta îți place? Multe fete am cunoscut la țară, dar ca asta... Să vezi ce e când mergem în marșuri mai lungi! Intru în case de săteni, petrec, fac...

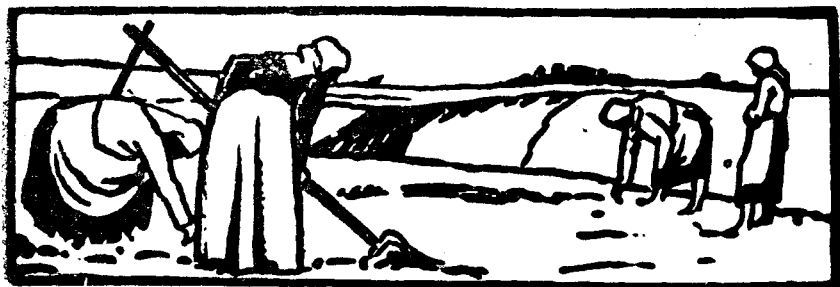
— Ia vezi, ia vezi... că te aude cocoanal! Il întrerupse Pascu răsând și ridicând în sus sprâncinele groase.

— La manevră, ca la manevră. Atunci e scutire, nene Pascule.

Zicând acestea căpitanul trage de mustața dreaptă și pleacă chipiul pe sprânceană.

I. BOTENI

Românii ardeleni în Franța

V.

— Altă uniformă, altă viață —

Am îmbrăcat uniforma franceză nu fără oarecare mândrie și mulțumire sufletească. Mi se părea oarecum ciudat că, din „boche” m’am transformat dintr’odată, în om liber, în purtător al acestei uniforme albastre și glorioase.

După cele văzute la germani, armata franceză îmi păru la început o armată de... nedisciplinați. Acești „nedisciplinați” însă aveau un echilibru sufletească vrednic de invidiat și, dincolo de ironia și cinismul lor aparent, erau împodobiți cu cele mai frumoase calități de om.

În curând, amabilitatea franceză a șters toate amintirile urâte ale vieții de prizonier. În țara franțuzească — cea de sud, unde am petrecut vremea cea mai îndelungată — mi-a lăsat urme neșterse în suflet Milităria franceză am uitat-o, după cum am uitat și ignorat orice fel de militarie. N’am putut însă uita ceriul albastru al Franței sudice, văile ei înfloritoare, dealurile presărate cu cetăți și castele medievale, oamenii deschiși la suflet și cu gesturi largi și însăși acea atmosferă de dragoste a vieții în cel mai frumos înțeles al cuvântului, ce caracterizează pe francezii de sud.

Aș fi dorit să fiu singur... Să mă pot pierde — pe o săptămână măcar — în acea vâltoare, în acea lume în care eram strein, dar mă simțeam totuși, atât de acasă!

Dar, prea nu eram lăsat să visez. Trebuia să port grija iubitei mele companii și să cert pe cei ce pe străzile glorioaselor orașe, în loc să umble cu fruntea ridicată ca oamenii, erau cu ochii în căutarea mucurilor de țigaretă, repezindu-se la ele, eșind din coloana de marș, spre cea mai mare constenare a francezilor cari nu cruțau de loc gâurile răutăcioase la adresa nenorociților „ghin Szilágyimegye” îm-

brăcați în uniformă franceză. (Francezii nu știau cât de apropiat a fost trecutul în care aceiași soldați, îmbrăcați în haine de „boși” și flămânziți de comandanții lagărilor, scotoceau prin lăzile cu gunoii după rămășițe de-ale mâncării, sau în nerăbdarea lor de oameni flămânzi, răsturnau ceanul cu clorba, în asalt războinic.)

* * *

Marseille. Oraș pitoresc, exotic și neuitat. Numeroși africani te fac să te gândești la continentul de peste Marea mediterană. Se întâlnește aici Nordul, Sudul, Orientul și Apusul. Pe străzi mișună toate neamurile Europei și reprezentanții tuturor popoarelor lumii.

Greci, italieni, evrei, ruși, turci, arabi gravi și mândri, marocani și tunisieni întunecați, chinezi misterioși, negri gălăgioși și grotești, anamiți piperniciți, cu toții, frământându-se în vârtoarea formidabilului oraș.

Marele boulevard al Marsiliei era tot atât de măreț și amețitor ca cele mai mari ale Parisului, cu singura deosebire a exotismului și fantasticului mai pronunțat.

Cele mai multe străzi ale Marsiliei — mai ales cele din preajma portului — sunt strimte și murdare, cu cârciume și localuri dubioase, în care intrarea este cel puțin riscată pentru un om neînarmat și fără experiență.

În aceste localuri își dau întâlnire marinarii flămânzi de viață, își au ascunzișurile ucigașii și pungășii și se depozitează gunoii umani din toate părțile lumii.

Marea, oferă sufletului sbuciumat o binefăcătoare alinare.

În port, o enormă mulțime de corăbii și vapoare de pretutindeni. De pe terasa numeroaselor cafenele și cârciume aflătoare de-alungul țărmului, te poți îmbăta în voce de priveliștea măreață a corăbilor ce vin și pleacă, lăsându-te pradă dorului nebun de a călători spre țărături necunoscute, dătătoare de liniște și desfătare.

Vorba lui Baudelaire: Încotro vrei să mergem, sărmane suflete obosit?..

* * *

Călătoria Marseille—Constanța am făcut-o cu vaporul francez Vingh-Long (distrus de un incendiu în 1922, lângă țărmurile siriene).

În orele lăsate libere de comandantul vaporului care, având mâncărime de limbă, voia cu orice preț să ne învețe lucruri — evident: folositoare — asupra meseriei de marinar, priveam valurile de oțel ale mării, delfinii sburdalnici și neastâmpărați ce întovărășeau vaporul, sau falnicele rotiri în aer ale păsărilor de mare...

(Pentru ce nu a durat călătoria aceasta un an, doi, sau chiar o veșnicie?!..)

După o ședere scurtă la Constantinopole — în fața lui se aflau încă numeroase vase de război distruse în luptele din Dardanele —

și părăsind Bosforul, am intrat în marea „românească” a cărei culoare, din cauza furtunilor destul de dese, ni-se părea mai puțin frumoasă decât cea a Mării mediterane.

Apoi am călcat pe pământul României Mari, pe pământul făgăduinței.

Imi aduc aminte că, în momentul când coboram din vapor pe țarm, la o mică distanță, un ofițer asuda cărând la pumni unui soldat care făcea serviciu în port. (Oamenii noștri murmurară: în Franța nu se pomenesc lucruri de acestea..) Și mai revolțaji erau marinarii francezi, fiind de părerea, că pentru a încasa palme, trebuie să aibi măcar calitatea de... african, și nu admiteau că tratamentul cu palmele ar putea fi aplicat și celor „de-ai noștri”, adică albilor...

— Oricum, eram bucuroși, că suntem acasă.

În Vechiul regat nu fusesem încă niciodată, dar citisem despre el o literatură întreagă. Totul mi se păru frumos și încântător.

În curând, mă aflai în Ardeal, pe care îl părăsisem acum cinci ani de zile.

Muream de nerăbdare: care este fața Ardealului în România mare? Imi închipuiam că vechile metehne au dispărut și românii din acest colț de țară au devenit oameni superiori, făuritori al unui grandios viitor apropiat.

Firește, realitatea s'a dovedit mai inferioară decât închipuirea. Mi se părea că țărâtimea nu înțelege prea mult din ceiaze se petrece și crede că România mare s'a făcut ca să nu se mai plătească impozite...

„Inteligența” era de-asemenea, tot cea veche și nu ajunsese încă la capătul discuției începută acum câteva decenii asupra „gravei probleme” dacă e mai bună religia greco-catolică sau cea greco-ortodoxă.

Desiluzia *momentană* îmi era așa de mare, încât doream par'că să evadez din această „pușcărie fără orizonturi și ucigătoare de suflet” și să plec din nou la Marsilia, unde, lângă țarm, să țin iar sfat cu sufletul dornic de țări ale liniștei și luminei..

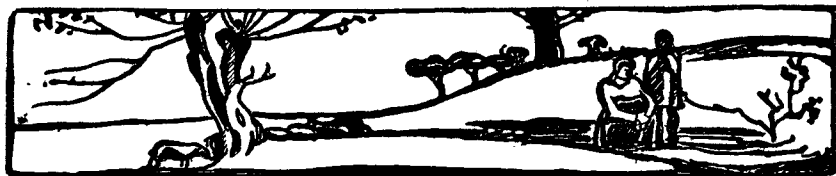
* * *

În loc de fantasticele țări ale visului, mi s'a dat însă să văd frumusețile ...Tisei și ale pusteii ungare, căci după ce am desbrăcat uniforma franceză, am îmbrăcat imediat cea românească.

Țara avea nevoi de noi, la Tisa și, în felul acesta, anii mei de militar s'au sporit încă cu unul.

(1921.)

CORNELIU I. CODARCEA.

Pedeapsa lui conu Costache

— Mult am bătut drumul între Iași și Berheciu în partea a doua a războiului nostru, zise conu Costache, ștergând cu îngrijire ochelarii și așezându-i în cutia lor.

Înpătură frumos gazeta în care cetise noutăți despre pace, o aruncă pe „noptieră” și înfundându-se în jilțul larg și comod în care avea obiceiul să șadă când își sorbea cafeluța de surogat, cu'n ușor oftat privi spre coana Săftica.

— Și mult a mai plâns biata nevastă, știindu-și băiatul acolo, departe, sub grindina de gloanțe și ghiulele. De-acu am scăpat Săftico, am scăpat!

Coana Săftica îi răspunse cu'n zâmbet de mulțumire.

— Măi băete, zise conu Costache întorcându-se spre mine, din câte am văzut eu pe drumul dintre Iași și Berheciu, din câte mi s'a întâmplat chiar mie și mai ales din constatările dureroase și triste ce mi-a fost dat să fac, s'ar putea scrie o carte din care ar ieși la lumină și hohote de plâns și râs cu lacrimi și scârbă și porniri de revoltă. Norocul vostru că nu pot scrie; da tot am să povestesc o întâmplare plină de haz, și nădăjduiesc că tu, cu mâncărimea de condeiu de care suferi, ai s'o dai la lumină.

— Săftica, ia vezi tu să ni se mai facă un stacan de cafea, că eu nu i-am aflat gustul.

Conu Costache liniștit și tacticos aprinse o țigare și mângâindu-și ochii cu colibie și frumos potrivit, prinse a povesti.

— Într-o seară, prin Noembrie mi se pare, plec spre Berheciu să-mi văd conu Costică, într'un sat de lângă Țepu unde era, câte ceva de ale gurei, că'n regimentul lor se mânca prost de-i merse pomina în toată divizia. Nu-mi era greu să-i duc orice doream că dela Iași nu mai schimbam trenul până la Berheciu și acolo mă aștepta căruța cu ordonanța lui Costică.

Tu știi că cine vroia să capete loc în tren trebuia să meargă la gară cu două ceasuri mai înainte.

Trenul pleca la 9 seara; eu la 7 jumătate m'am înființat la gară și m'apă reglementarul gest de înfrângere cu jandarmii, cari sunt straș-

nici la datorie, lucru mare, până, când vine vremea să-i atingi c'opieșă, m'am așezat într'un compartiment numai cu un geam spart. Chipurile „cel mai fain” cum spunea jandarmul, devenit foarte binevoitor când a văzut cu cine are a face.

Conu Costache clipl șiret apropiind degetele de la mâna dreaptă ca și când ar fi voit să numere oarecare hârtii.

— Mi-am aprins lumânarea luată de acasă, că stăpânirea strașnică economie de lumină a făcut tot timpul războiului, și începui a silabisi gazeta. În jumătate de ceas vagonul se ocupă complet. O cucoană, nu tocmai tânără, care dacă nu eră frumoasă, eră grozav de zăgrăvită, se așeză chiar în fața mea. Lângă ea un căpitan de administrație cu cizme de lac și pintenii sunători. Trebuie să fi fost foarte fericit de stăpânirea încălțămintelor sale că altfel nu și-ar fi ridicat picioarele atât de sus; uneori le întindea până pe banca unde stam, alte ori încăleca picioarele arătându-mi cu mândrie talpa subțire și frumoasă; apoi deodată ca și cum n'ar fi fost deplin mulțumit de această poziție, le alătură și ciocnindu-și tocurile scoțea un sunet gingaș din pintenii nichelați frumos. N'am putut răbda și uitându-mă cu admirație la podoaba picioarelor sale atât de săltărețe îi zic:

— Frumoase cizme aveți d-le căpitan

— Dar și scumpe domnul meu, răspunde el plin de mândrie.

— Câteva sute!

— 950 lei, zice hursuz.

— E, hei, răspund eu uitându-mă în altă parte, pe vremuri cum-păram cu banii ăștia două vaci cu lapte.

Mi-a aruncat o privire încruntată și repede aprinse o țigară scumpă de care au fumât totdeauna vrednicii apărători ai patriei dela părțile sedentare. Așa-i crângul lunii: boli ară și catării mănâncă. Cucoana, după-ce, așa, încet, pe nesimțite, și datorită lumânării mele, trecu repede pe obraz pufușorul cu pudră, uitându-se când c'un ochiu când cu celalalt într'o oglindioară mică scoasă din manșonul mare cât o zi de post, prinse a fura cu coada ochiului pe mândrul căpitan.

— Are să fie bine, mi-am zis eu în gând și lăsați la o parte gazeta că să pot vedea lucruri mai frumoase și mai... simțite.

Puțin înainte de plecare, pe singurul loc liber rămas în dreapta mea se așeză un domn tânăr, curățel îmbrăcat. Nu-i spun numele că tu ai fi în stare să-l dai în vileag, zice conu Costache către mine. Dar fiind cea mai interesantă persoană a întâmplărei ce vreau să-ți povestesc trebuie să-i dăm un nume. Să-i zicem Florescu.

Ceilalți călători nu m'au interesat. Ofițeri tineri și elevi plutonieri vorbeau șoptit cu multe surâsuri furișate spre cucoana care avea priviri pline de bunătate și făgăduinți pentru frumosul căpitan din stânga ei. Căpitanul, după câteva momente de tăcere începu o conversație cu tovarășa lui de drum.

Am aflat fără să vreau cum o cheamă, de unde este și unde se duce. Bărbatul ei, director la o școală de meserii într'un orașel moldovenesc era acum locotenent într'un regiment din preajma Tecuciului și ea mergea regulat de două ori pe lună, să-l vadă. Fericit muritor!

Nu știu unde Paș putea găsi să-l felicite pentru înțelepciunea scumpei sale neveste. Un sublocotenent, care de multă vreme se cuibărea într'un colț, adormi cu capul rezemat de perete; și sforăitul lui monoton, chipul cum închidea și deschidea gura la fiecare respirație, tresăritul și mișcarea degetelor de la mâna stângă sprijinită pe genunchi, făcu pe unii băieți să pufniască de râs

— Bietul băiat, trebuie să fie tare obosit, zise Florescu.

— De trei nopți e numai în tren, răspunde cineva. A fost trimis într'o delegație la Dorohoi.

— Mergeți departe? mă întrebă Florescu.

— Până aproape de Tecuci.

Trecusem de Ciurea și urcam panta Bârbovei. Mașinile pufneau puternic, icneau greu, se opinteau cu îndărătnicie, lăsând în urmă un val de scântei, mici stele căzătoare, ce se împrăștiu pe râpile din stânga. Unele se stingeau pe sus, altele cădeau și mat străluceau o clipă pe pământul înghețat. Țăcănitul monoton al trenului, urcușul încet și fără sdruncinături, sforăitul câtorva călători ce dormeau, îmi aduse și mie o lene moleșitoare și mă hotărâsem să încerc a dormi. Eram îmbrăcat cu blănița de colo, și conu Costache îmi arătă o blană de piele de căprioară căptușită cu vulpe.

M'am încheiat frumos, am ridicat gulerul, mi-am îndesat căciula și după ce am stins lumânarea m'am rezemat bine în colțișorul meu și am închis ochii.

În buzunarul din dreapta, către Florescu, aveam o sticlă cu apă, închisă ermetic, și când m'am încheiat strâns, gâtul sticlei răsări din buzunar ca și cum ar fi vrut să arate lumii că eu totdeauna am cu mine băuturi scumpe. Florescu aruncă o privire repede și înturnă îndată capul spre ușă. Cum ți-am spus, mă hotărâsem să dorm. Poate chiar să fi dormit puțin, când deodată simt o ușoară mișcare în buzunarul cu sticla. Mă trezesc, dar nu mă mișc. Întunec bezna. Simt bine acum că sticla se ridică ușurel din buzunar; nu zic nimic. Eram moleșit. Întâiu mi-a venit poftă să-i cârlesc o palmă, nu sticlei se înțelege, dar în aceiaș clipă mi-a scăpărat o idee care s'a schimbat într'un întreg plan diavolesc. Oțez adânc și întind piciorul drept. Florescu, că el opera la buzunarul meu, se oprește și nici nu mișcă. Încep să sforăi, și după vre-o două minute simt din nou mișcarea sticlei. Mă, să fie al dracului, se vede că omul ăsta nu se lasă cu una cu două, gândesc eu, și mă fac adormit adânc. Când am simțit că sticla a trecut în stăpânirea lui Florescu, mă întind, casc puternic și în același clipă scapăr un chibrit și aprind lumânarea.

— Nu-i chip de dormit, zic uitându-mă fix la Florescu.

— E cam frig, răspunde el privind spre ușă.

— Ei, nu de asta. Alta-i pricina. Știi care? Și mă uit la el. Bietul om se uită o clipă la mine, schimbă privirea fixând un punct spre acoperișul vagonului, apoi trăgea cu coada ochiului spre stânga, unde mistuise sticluța mea. Să vezi dle, urmez eu, ce vis poznaș. Par'că ma înscrisesem în partidul lui Bădărau, eu, tocmai eu, care toată viața n'am făcut politică și am urât șurubăriile de partid. Și încep a-i po-

vesti de furăturile ce le știam eu făcute de cutarc când a fost primar, de pricopseală cutăruia care s'a îmbogașit din cutare turnitură, de moșia cumpărată de cutare după vreo câțiva ani de epitropie la spiridonie. Și dă-i și întoarce-l și asudă-l. Bietul Florescu nu se mai uita la mine decât pe furiș și înghițea mereu un nod ce i se ridica rebel în gâtlej. L'am fosăit așa vreun sfert de ceas. El să poată schimba locul sticlei, pace bună, nu era chip, că nu-l slăbeam din ochi. Ce bine dorm toți, zic eu, dac'am încerca să dormim și noi.

— N'ar fi rău, răspunde el cu'n oftat de ușurare.

Cucoana pusese mașonul lângă geam și cu capul rezemat de el adormise greu. Se cunoștea că doarme strașnic deoarece nu simțea că tovarășul de alături, căpitanul, se culcase din greșeală se vede, cu capul pe umărul ei și mâna dreaptă, ca omul prin somn, o scăpătase pe genunchi.

Ajunsesem într'o gară, nu mai țin minte care. Grajduri sau Scân-teia. La plecarea trenului, mașina a făcut o smucitură așa de puternică încât mașonul cucoanei alunecă și căzu jos, iar capul bietului căpitan se prăbuși de pe umărul pe pieptul cucoanei, unde rămase lipit par'că i-ar fi ascultat bătăile inimei. Cucoana deschise ochii și se uita par'că surprinsă spre capul, mai mult sau mai puțin străin, ce răsărise pe pieptul ei, dar cu'n zâmbet de compătimire pentru căpitan îmi zise:

— Vai, cum a adormit!

— Ei, cuconiță, răspund eu serios dându-i mașonul, câte au suferit și ei și cât au îndurat în războiul ăsta, să ferească Dumnezeu! Cine știe ce oboseli l'or fi ajuns de-a adormit așa greu. E, hei, mult le datorăm lor, zic oftând.

— Oare să-l trezesc? mă întrebă.

— Păcat, zău păcat, răspund foarte serios. Lasă-l săracu! Si suflu în lumânare.

În noaptea ca cerneala ce ne învăluia, mă bucuram în liniște de cele văzute. Nu-mi mai era ciudă pe Florescu, ba mai că i-aș fi mulțumit pentru sticla de care mă ușurase, crezând c'a pus mâna pe cine știe ce chillipir. Mă așez bine și încep din nou să respir adânc și rar ca omul adormit. Florescu, cu mișcări încete și furișate strecoară sticla într'un buzunar la palton, dar nu puteam ști în care din pricina întunericii, și cu'n oftat plin de mulțumire, ca omul care trecuse prin grea cumpănă, se rezemă de perete, încercând să se liniștească, pe cât am înțeles. Ei, stăi, mă frate, gândesc eu, că n'ai scăpat numai cu atâta, trebuie să-ți mai dau o roată. Și după ce mă sucesc de câteva ori ca și cum nu mi-ar fi fost îndămână să mă așez bine, aprind din nou lumânarea.

N'am să uit niciodată privirea ce mi-a aruncat-o fulgerător Florescu. Era în ea și teamă, și ciudă și ură. O scăpărare de-o clipă care lumina o furtună de sentimente ce năvăleau nestăpânite în ochi. L'am lăsat deocamdată pe Florescu, pentru că grupul de vis-a-vis, format de căpitan și cucoana cea zugrăvită se complicase urât luând o măreție simbolică, ce-ți strecura fără vole un sentiment dulce, făcân-

du-mă pe mine, om bătrân, să-mi pară rău de vremurile cari au zburat și nu se mai pot întoarce. Cuconița schimbase poziția, — se vede c'o trăgea rău geamul, — se plecaseră spre stânga cu capul rezemat de umărul căpitanului, care revenise într-o poziție mai regulamentară. Numai capul său îngreuiat de somn și de visuri se închinase către dreapta și se lipise gingaș de fruntea cucoanei. Mâna dreaptă o scăpătase pe după spatele tovarășei sale și degetele pline de inele răsăreau pe îmbrăcămintea neagră cuprinzând dulce și ușor talia ei. Unde ești tu, vrednicule director, gândeam eu, să vezi patriotismul blândeii tale neveste. Mă bucuram și eu de sentimentul frumos care încălzea, măcar prin somn pe călătorii de vis-a-vis, când întorcând capul spre Florescu îl văd surzând cu subînțelesuri.

Ei, stai măi frate, că tu n'ai drept să te bucuri, gândesc eu; cu tine am de regulat o socoteală.

Și mă întorc spre el dorind să aflu în adâncimea cărui buzunar dispăruse sticluța mea.

— La Bârlad cum o duceți cu mâncarea? întreb eu.

— Scump și prost, răspunde el.

— Da . . . vin, coniac, se mai găsește?

— Aș, de unde! Nicio picătură, răspunde el, păturindu-și frumos paltonul la piept. O umfiătură a buzunarului din lăuntru se desemnă destel de bine.

— A, ha, gândesc eu, acolo ai mistuit-o. Să vezi dle, zic, ce mi se întâmplă mie. Eu drept să-ți spun nu pot fără un păhăruș de vin la masă și dacă n'am o picătură de coniac, măcar o țuculiță, mort-copt, trebuie s'o am. Chiar acum la drum am luat o sticlă cu rom. Și mă uit drept în ochii lui. El începu să se foiască pe bancă și când voia să privească spre mine, par'că se frigea, deodată întorcea ochii spre ușă. Da să vezi ce rom dle, strașnic. L'am luat pentru băiat, că lor li se dă foarte puțin. Dacăș avea mai mult și-aș da să guști așa de curiozitate.

— Nu, nu, vă rog, nu vă deranjați, zise el repede, privind îngrișorat spre mine.

— Ei, nu, că nici nu-ți dau, te rog să mă lerți, dar nici eu n'am gustat din el, că vreau numai decât să-i duc sticla așa cum l-a pus-o de acasă.

Florescu oftează ușurat. Dar altceva voiam să-ți spun. După ce cu multe rugăminți și după ce m'am închinat la vreo sută de icoane, am căpătat un bon de 20 litri vin și 3 de rom, cu greu am răzbătut până l'am văzut adus acasă. Când colo, vinul era apă chioară. Voiam să mă duc înapoi să fac scandal, că pe mine nimic nu m-a supărat mai mult cu pârleala. Auzi domnule, după ce dai 10 lei pe litrul de vin, care înainte era 80 de bani, apoi și acela și-l botează. Și ce botez! Pungășie ordinară. Eu să prind pe unul că vrea să-și bată joc de mine și mai ales că mă pârlește, îl sfâșii nu alta! Așa am fost totdeauna! Și mă uit spre dânsul încruntat rău, ca și cum el mi-ar fi botezat vinul.

Ochii lui Florescu se plimbau neastâmpărați dela stânga spre

dreapta, își freca mâinile cu gesturi nervoase și vedeam bine că are dorința să plece.

— Dar când am dat de rom, urmez eu cu vorba îmblânzită, m'am liniștit. Un rom, domnule Florescu, cum n'am avut de multe ori și mai ales pe vremurile astea. Mă rog, un parfum, o tărie, o culoare, ceva rar. Ai să judeci și dumneata că tot am să-ți dau măcar să miroși. Tocmai atunci trenul se opri într'o gară. Florescu se ridică grăbit și dă să plece.

— Parcă spuneai că mergi la Bârlad, zic eu.

— Apoi da, la Bârlad, da... vreau să mă întâlnesc cu șeful de aici.

— Stăi frate puțin, să vezi ce aromă, și mă ridic și eu.

— Când voi veni înapoi, zice el grăbit, că nu știu cât stă trenul aici.

— Stai omule, cum te duci așa descheiat la palton. Să nu răcești. Cum îi tinerețea asta, totdeauna grăbită. Sănătatea înainte de toate. Și'ntr'un acces de acută prietenie, încep să-l încheiu la palton pipăind apăsând sticla ce o ascunsese la piept. Pe bietul Florescu îl treceau sudori de moarte. Toate culorile curcubeului se zugrăviseră pe fața lui chinuită. Când i-am dat drumul, țâșni pe ușă ca gionțul din pușcă și călcând peste soldații culcați în culuar se nărui tocmai la jumătatea peronului.

Conu Costache porni un hohot de râs, ridicând sprinzenile ca două accente circumflexe.

— Poți să-ți închipui tu, ce o fi zis Florescu când a dat că n'asticla îi apă chioară.

VLADIMIR NICOARĂ

Săptămâna literară

„Țara de dincolo de negură“

— Nuvelele lui Ion Slavici. Romanul lui Vlăhuță. „Transilvania“. Literatură contra alcoolismului.

D. Mihail Sadoveanu se află totdeauna la largul său în povestiri vânătoarești. Dragostea de natură își găsește în această îndeletnicire o nesfârșită sursă de admirație și de inspirație. În rătăcirii singuratiche sau în tovărășiri prielnice, mereu aceeași pasiune curată duce pașii vânătorului-poet spre noul aspecte ale firii. Omul aici e simplu, sugestiv, fără complicații, ca înseși natura.

„Țara de dincolo de negură“, ultima lucrare a dlui Mihail Sadoveanu, apărută în editura „Cărții Românești“ e închinată în întregime vieții vânătoarești. „Cartea Românească“ și-a ieșit de rândul acesta din obicei, dându-și silința să alcătuiască un volum îngrijit și cu oarecare gust alcătuit. Măiestritelile pag'ni ale prozatorului sunt ilustrate adeseori cu foarte bune desene. De ce oare nu ni se mărturișește autorul lor? În alte părți ilustrația unei cărți e un titlu de glorie în plus.

Am citit cele 220 de pagini ale volumului cu nesațitul orășanului constrâns să-și rumăge zilele în decorul cenușiu al târgului. O, da! dincolo de negura acestei vieți monotone palpită o altă viață, mereu nouă, mereu plină de încântătoare surprize. D. Sadoveanu ne plimbă pe aceste meleaguri dealături de noi, pe cari totuși nu le cunoaștem, ne poartă prin fermecătoare ținuturi de baltă, ne afundă în răcoarea codrilor bătrâni, ne îmbată privirile de lumina câmpurilor și ne urcă domol pe drumuri trăgănite de munte. Și când ai întors cea din urmă filă a cărții simți ca o părere de rău că această lume simplă, dar la nesfârșit variată, a dispărut prea curând.

Iată-ne în bălțile Dunării, cu viața aspră și decorul straniu. Moș-Pricor spune o poveste simplă ca și el, sau prepară din risipa peștelui din baltă un borș de pomină. Cu câteva lovituri de vâslă în apa lină decorul se schimbă. În șir lopătarii nasc din orizont, plutesc lin pe cerul străveziu, de unde coboară într'un ochiu de baltă, la o margine de dumbravă. „Apoi ridicând ochii, deodată am văzut în fund, către asfințit, peisajul schimbat. O mare lină apăruse în depărtări — și la țărnul ei un șirag de arbori de țară tropicală, cu trunchiuri nalte și vârfuri tupoase și revărsate. Ne-am îndreptat într'acolo cu uimire și plăcere, până ce-am înțeles că farmecul acela e al unei iluzii. Și am rămas departe, privind mult timp acea apă a morților înșelătoare, care totuși nu era decât o răsfrângere a realității“.

Tot așa ne duce povestirea și dea lungul întâmplărilor de „ucenicie, într'o breaslă veche“. Copilandrul evadat dintre zidurile murdare ale târgului, cu pușca în spate și cu nepriceperea care îl ghiolcăie în cisme, e mult asemenea de noi aceștia mai bătrâni, cari am rămas neștiutori, să ne bucurăm cu aceiași lăcomie de surpriza de tot pasul a vieții câmpenești. Și povestea spusă cu religioasă cuviință, ca dintr'o adâncă și nestrămutată convingere, e în fiecare loc ceva firesc, ceva care completează și întărește decorul, fie că ea e șoptită tainic de Moș-Nichita, fie că o debitează conul Nicu Fantazie.

În această împărăție capricioasă, omul se pierde și se simplifică apropiindu-se și conformându-se mediului. De aceea în povestirile dlui Sadoveanu citești în sufletul oamenilor ca într'o apă străverzie de munte. Eternul omenesc rămâne veșnic acelaș, nu prea greu de descifrat în sufletul societății noastre civilizate, pe care nu o desparte mult de mediul strămoșilor noștri, nu prea departe de noi. Cine vrea să înțeleagă această înclinare spre nehotărîtul vieții primitive, să citească paginile intitulată „Vânătorii de lupi, în veacuri vechi“, admirabil prinse în acest volum al dlui Sadoveanu, și va pricepe poate atunci și pentruce și cele 220 de pagini ale volumului se citesc cu atâta nesațiu.

* * *

„Cartea Românească“ a făcut să apară al IV-lea volum din nuvelele lui Ion Slavici. Aceeași literatură sănătoasă aici, ca și în celelalte volume. Slavici este în istoria noastră literară unul dintre cei mai buni nuveliști. Pentru aceasta „Cartea Românească“ merită toate laudele publicând într'un singur mănunchiu toate nuvelele lui Slavici. Cele șase volume, cari cuprind toată producția în acest gen a scriitorului, își au locul lor rezervat în orice bună bibliotecă.

În volumul acesta se publică nuvele mai recente. De la „Moara cu Noroc“ până la „La răscruci“ nu se simte nicio tranșiție. Slavici a fost un talent egal, acelaș sigur pe mijloacele sale literare dela început până la sfârșit. Desigur că ceea ce se publică acum nu trebuie comparat cu primele tatonări ale începutului, când Slavici nu știa îndestul limba românească.

Teza morală, sau mai bine zis tendința moralizatoare din opera lui Slavici n'a întunecat niciodată acțiunea firească a subiectului tratat și nici sinteza logică a personajilor crelate. Din potrivă viața se înfățișează nesilit în tot ceea ce a scris Slavici și poate prin aceasta opera lui trăiește.

O lămurire, înainte de a încheia aceste rânduri, de cronică, fără prea multe pretenții. Referindu-ne într'un număr trecut la vorbele lui Slavici cu privire la limba românească periclitată de un prea necontrolat amestec cu străinii, se pare că am supărat pe un prieten al nostru mult mai în vârstă, pe care îl respectăm cu deosebire. În scrisoarea pe care ni-a scris-o, dsa ne dojenește că se vorbește cu prea mare ușurință de Slavici, deși faptele lui ar trebui să ne îndemne a-l trece sub tăcere. Nu vom îndrăzni să discutăm această chestiune, pentru că s'ar putea ca prietenul nostru să aibă dreptate. Vom preciza însă, că în această cronică săptămânală suntem ținui să înregistrăm cu onestitate faptele literare mai însemnate. În acest înțeles, dacă am făcut amintire de Slavici, nu ni-am referit decât la rolul literar al acestuia, care, oricât de sever va fi judecat și condamnat de istorie pentru faptele lui politice și sociale, rămâne un bun al literaturii. Și ni se pare că am săvârși o mare greșială față de literatura românească, nu prea bogată, dacă am arunca dela noi o producție de valoarea celeia pe care ni-a lăsat-o Ion Slavici.

* * *

În aceeași editură a „Cărții Românești“ se publică în volum mare romanul lui Vlăhuță „Dan“, publicat până acum în două cărți ale „Bibliotecii pentru toți“. E iarăși o faptă bună. Vlăhuță n'a fost un romancier, dar reprezintă o întreagă epocă de ideal literar românesc. Romanul său, influențat de o anumită atitudine literară specifică unor începuturi literare eroice, nu e mai puțin tezig decât nuvela lui Slavici. Lipsese însă aici darul acela rar de a prinde viața și a o reda în ceea ce are ea etern și firesc. La Vlăhuță totul este făcut. Oamenii au stângăcia păpușilor, întâmplările ceva care jenează. Totuși „Dan“ se citește cu plăcere, pentru limba admirabilă, curată și curgătoare, în care este scris.

* * *

Încă o revistă care își ia vacanță până la toamnă: „Transilvania“ (An 57 — N 7) revista Asociațiunii din Sibiu. D. Emilian Stoica semnează un articol bine simțit și bogat documentat în amintirea lui Ioan Ursu, meritosul profesor de istorie de la universitatea din București decedat înainte de vreme în toamna trecută. Viața sbuciumată a lui Ioan Ursu ni se înfățișează aici ca un admirabil exemplu de muncă luminată și adâncă dragoste de neam.

D. Horla Petra-Petrescu, neobosit ca totdeauna, consacră două articole valoroase, unul în care se recomandă cu căldură cartea de

îndrumări a lui Spiridor Popescu „Contribuțiuni la munca pentru ridicarea poporului“, și altul care pledează pentru lectura poveștilor. În aceasta din urmă se înfățișează în adevărata lor valoare „Poveștile ardelenesti“ ale lui Ion Pop-Reteganu.

Dnii prof. Bogdan Duică, Elie Dăianu și Teodor Păcățian prezintă valoroase documente literare și istorice.

Remarcabilă și prin factură și prin originalitate poezia „Revenire“, semnată de d. D. Psatta.

Cronica bogată ca de obicei.

* * *

Primum la redacție o revistă intitulată „Patima“ care de un an de zile apare, luptând împotriva alcoolismului. Revista apare la Iași, sub conducerea unui comitet și se bucură de prețioasa colaborare a Sanctității sale Patriarhului, a P. S. S. episcopului Nicodem Munteanu, a dlui prof Găvănescu și a numeroși medici, profesori și prelați. Ravagiile alcoolismului se înfățișează aici în toată grozăvia lor, dar fără absurditatea totalei abțineri de la băutură. Prin aceasta credem că „Patima“, privind omenește problema pe care o combate, va reuși. O recomandăm călduros tuturor celor ce se interesează de această importantă chestiune.

D. I. CUCU

INSEMNĂRI

Ce nu știe „Adevărul” ! Niciun adevăr, unul singur, verificabil, verificat și confirmat. Incolo — „Adevărul” știe tot. Tot ce se petrece în infinitul mare și în infinitul mic al politicii românești și mondiale. Ce nu știe, de pildă Poincaré, „Adevărul”, știe : și nevoile Franței, nevoi total democratice după tipul democrației dlui Boby Brănișteanu, și succesele viitoare ale radicalismului socialist. Înainte de a-și fi conceput reformele, de pildă, Primo de Rivera sau Mussolini — ele sunt *deja* prevăzute în redacția atotprevăzătoare a „Adevărului”. Că prevederile și faptele se bat în cap chiar a doua zi — „Adevărului” nu-i pasă. Profesiunea lui de a ști lucrurile încă din perioada lor de neștiință asigură ziarului sărindarist un loc special în presa românească. Luați un număr al „Adevărului” — ori care — și veți afla din coloanele lui că regimul actual face două politici și are trei șefi. „Adevărul” vede, prin fațete, multiplicat, lucrurile. După aceea „Adevărul” vede

și știe că dl Octavian Goga înfăptuește o dictatură, mai dictator însă decât dictatorul Goga este dictatorul Lepădatu. Din care pricină — află „Adevărul” — dl Goga suferă (ca să facă probabil bucuria ziarului dictaturofob). Mai știe „Adevărul” atâtea drame intime ale guvernului actual încât dacă nu ar urla dramele, preferind comediile, „Adevărul” și-ar mări tirajul publicând în fie care zi câteva mici capitole de dramă guvernamentală. Mai departe : „Adevărul” știe că d-nii Goga și Petrovici au fost „certați” și acum s’au împăcat. Că... în sfârșit, dar fără niciun sfârșit „Adevărul” știe, hotărât tot, tot, tot, afară de cel mai mic adevăr, verificabil, verificat, confirmat și deci adevărat.

Cocoanele minoritare ne declară război !... Între atâtea ligi ale „drepturilor omului”, am descoperit încă una, tot atât de... internațională și care ne combate cu aceeași înverșunare. Este „Liga internațională a femeilor

pentru pace și libertate" (Womens International League for Peace and Freedom), despre a cărei existență mărturisim, nu știam nimic, deși în fruntea ei se află dna Jeane Addams, o distinsă feministă americană.

Am aflat de existența acestei ligi din dările de seamă ale ziarelor cu prilejul congresului ei în Dublin, Irlanda. Citindu-le, ne-am convins, nu fără o oarecare surprindere, că doamnele minoritare — maghiare și germane — sunt mai puțin ignorante ca noi în cunoașterea ligilor internaționale a căror număr sporește tot mai mult și, știu să se folosească de recalamă răsunătoare a acestor ligi.

Dat fiind că liga este a „păcei și dreptății“, n'au putut să lipsească fulminantele proteste a două evreice — ni se pare doamnele Glücksman și Sirnak — care, în numele minorității maghiare din Ardeal, au acoperit țara noastră cu cele mai triviale și murdare insulte pe care o cocoană îmbrăcată după ultima modă le poate rosti. S'a dat apoi citire memoriului d-nelor germane din România, foarte îngrijate de soarta școlilor minoritare și instituțiilor culturale „confesate“ de români „inferiori culturalicește“.

Iar liga, dând deplină crezare acestor autentice reprezentante a aspirațiilor minoritare din Ardeal, a hotărât nici mai mult nici mai puțin, decât trimiterea unei comisii de anchetă în România, care să constate starea de fapt la fața locului.

Ceiace „comisia“ va constata este — nu-i așa? — indiferent. Esențialul e că d-na Glücksman și-a ajuns scopul: a plasat încă o calomnie la adresa națiunii noastre...

Domnia eroarei. Sunt oameni cari își iau aere de cenzoari sociali practicând însă cu perzistență cinismul, sub care încearcă să ascundă adevărata

lor valoare. Reușesc uneori să înșele pe cei ce nu-i cunosc.

În literatură criticii impotenți și bârfitori expun cu înverșunare uriașul lor cinism, și cu îndrăzneală se avântă pe un teren neaccesibil marelui public, pentru a emite păreri și formule complect nule ca fond, dar atrăgătoare ca formă, întronând prin aceasta domnia eroarei.

Dar nicăiri cinismul acestei formule nu ia o înfățișare mai respingătoare ca în politică.

Dacă detracatul transformat în censor al moralității poate ascunde sub cinism nulitatea sa personală, pentru că nu toată lumea îl cunoaște; dacă pretinsul critic literar practicând cinismul, prin afirmațiunile sale dogmatice poate induce în eroare pe necunoscători, cinicul politic riscă totdeauna a fi înlăuit în propriile sale minciuni pentru că faptele oamenilor politici și acțele de guvernământ sunt publice și deci supuse controlului și verificărei.

„Și totuși asistăm zilnic la o enerwantă negațiune a celor mai evidente fapte, de oarece reaua credință a politicianilor de duzină ni se oferă acum ca un apanagiu al celor ce doresc să facă opoziție cu orice preț și în orice ocazie.

Evident că acest fel de cinism este ridicol deoarece faptele îi dezmint. Aceasta nu-i împedica însă de a tăgădui cu o încăpățanare de catâr cel mai categoric adevăr.

Astfel asistăm la frământarea hilariantă a partidului național de a-și tăgădui regionalismul și ascultăm țipătul strident al opoziției care se zbate în convulsuni ridicale negând măsurile serioase luate de actualul guvern pentru a soluționa problema economică.

Dar reaua credință nu poate împedica evoluția necesară, după cum minciuna nu poate învinge adevărul.

Desperarea lui Titus. Odinioară, proprietarul actual al „Cuvântului“, își purta melancolia neurastenică pe la periferia posibilităților politice. Il chinuia spaima lăuntrică, neprovocată de primejdii reale, otrăvindu-i fericirea unei îmbogățiri ca în vis. Il vedeai atunci și-ți aminteai involuntar cuvintele lui Pascal: *Il — (le pauvre Titus) — sent son néant, son abandon, son insuffisance, sa dépendance, son impuissance, son vide. Incertainement il sortira du fond de son âme l'ennui, la noirceur, la tristesse, le chagrin, le dépit, le désespoir*. Înainte de a se prăbuși în bezna disperării, Titus găsi în „inepuizabila“ sa rezervă de inteligență practică, gândul de a se încadra în gruparea scriitorilor dela „Gândirea“ — căpătându-și pe paginile „Cuvântului“ și în mijlocul lor, un nume. Astfel Titus deveni *cineva*. Răsfrângeri palide al unor nume consfințite și fixate strălucind ca o constelație nouă în literatura contemporană, dădură acestui nume prestigiu. Prestigiul locului ce-l ocupa — al locului de abia zărit cu ochii liberi — printre ei. Felicitări din toate părțile constatau inteligența lui Titus de a fi știut încă odată să facă o afacere rentabilă. Afacerea i-a adus un nume. Și fiindcă Titus e din aluatul oamenilor pentru cari parvenitismul e un triplu sistem de cugetare, de simțire, și — mai ales — de acțiune, el se concepu ministru, luă ținute corespunzătoare și în realitățile noastre se dezvălui ministeriabil. Din clipa aceia — cuvintele lui Pascal nu i-ar mai fi putut conveni. Inviorat, dintr'o dată optimizat, întotdeauna înprospătat de apă de colonie și de sentimentul unei eleganțe de costum ireproșabilă, făcând impresia unui cal de cursă care, avântat, sare peste toate piedecile, Titus n'a mai urmărit evoluția necesară unei „ajungeri“ — Titus și-a

creiat, evident în infinitul aspirațiilor sale subiective, un drept la un portofoliu ministerial. Titus făcea totuși mica greșală de a nu observa că domnii cari, eventual, i-ar fi putut înfăptui visul, nu-l luau în serios. Această mică greșală i-a fost fatală. Și a trebuit Titus să observe, un minut după ce listele miniștrilor au fost înaintate competenței Regelui, că el nu înseamnă pentru nimeni nimic, nimic, nimic. De atunci, Titus, perzând pentru totdeauna perspectiva de a se vedea în zarea politicei măcar un simplu deputat, a început din nou să simtă „son néant, son abandon, son insuffisance, sa dépendance, son impuissance, son vide“. Plictiseala, amărăciunea, tristețea, necazul, acreala îi băntuie sufletul, ca odinioară. Ceiace scrie în ziarul său, nu sunt decât jalnice ieremiade de a fi pierdut un vis în noaptea veșniciei. De pildă: „E o stare de nemulțumire latentă și generală în țară“ — (Titus generalizează propria sa hipohondrie) — Nu numai că cu toții nu ne simțim bine individual, și suntem nemulțumiți etc. etc.“ În corpul aceluiași psalm: „Este o consecință a disperării care te cuprinde când nu vezi eșirea dintr'o situație intolerabilă“. Și în fiecare zi — acelaș bocet.

Nu-și poate impune o cură domnul Titus?

„Noi cei dela...“ Ființe rătăcitoare, cari niciodată nu aureușit să devină *oameni*, grupați astăzi în jurul unui interes, în zăpăceala din arta, literatura și publicistica se recomandă sugestiv și impertinent: „noi, cei dela...“ Dacă nu ești atent — ai putea fi ușor indus în eroare. E suficient însă să-i privești... în față pe „noi, cei dela...“ ca într'o clipă să le vezi și slujenia morală și gândul urmărit.